

SZOCIÁLIS MUNKA.

Írta: SCHWIMMER RÓZSA.

Vidéky Apolla lapunk decemberi számában és Zigány Zoltánnak a januári számban megjelent cikkei a nő szociális munkájával foglalkoztak. Az első cikk a s z o c i á l i s nevelés eszközének kínálja a társadalmi munkát, Zigány Zoltán pedig jótékonyosdira való buzdítást olvasott ki belőle és ez ellen kelt ki.

Felesleges hangsúlyozni, hogy a radikális nőmozgalom, amelynek lapunk is képviselője, a jótékonyágban aktív és passzív bünt lát, amely nemcsak az adakozót

terheli, hanem az elfogadót is megmétélyezi. Hiszen még a nőmozgalom mesgyéjéhez közeledő konzervatívabb nőkörök is rájöttek már erre az igazságra.

Vidéky Apolla, aki feltétlenül haladó életfölgóságú, nem is jótékonyaságra, hanem munkára hívja fel a társadalom azon asszonyait és leányait, akik ma mindenféle testi sport mellett a jótékonyaságot üzik, mint lelki sportot.

A nőmozgalom, amely egy új társadalom előkészítésének legnehezebb részét, a nők szervezését vállalta, évtizedeken át tapogatózott a leghathatósabb eszköz megválasztásában. Szemben találta magát nemcsak az eltarotáságukban elpetyhűdt, vagy a túlmunka alatt roska-dozó, gondolkodásra rá sem érő asszonyokkal, hanem a nő gondolkodni akarásában nemi uralmuk alkonyát felismerő férfiak összességével is.

A nőmozgalom szervezkedési propagandája ezt a három faktort a jótékonyaság terén találta szervezeten együtt. A jómódban eltarotott asszonnyal elhitették, hogy „a jólét és öröm közepette: csendben adakozni a szív legszebb tette”. A szegény asszonynak senki sem magyarázhatta, hogy nyomorúságának más orvossága is van, mint az alkalmi alamizsna, végül a férfi egyrészt örült, hogy új kábítószert talált ki az asszony unalma ellen s másrészt vagy maga sem tudott többet az alamizsna értékéről, mint az asszony, vagy megelégedett a maga tudásával és nem osztotta meg azt is a feleségével úgy, mint a nyomorát.

Amint a nőmozgalom mind határozottabban körülírt követelésekkel tört a társadalmat veszélyeztető nemi uralom ellen, a jótékonykodást is intenzívebben művelték, hogy ezzel elvonják tőlünk a szavunkra, tanainkra hallgató füleket. Ma valósággal tetőpontjára jutott a jótékonyasági csinnadatra, amelyeknek feladata túlarsogni bennünket, akik az asszonyt emberi mivoltára akarjuk figyelmeztetni.

A nő egyéniségének fejlesztése és elismertetése és a társadalom legmagasabb értelemben vett szolgálása a mi célunk és ennek meg kell szervezni az asszonyokat. A szervezés mindig taktika kérdése. A nők szervezése a férfiakénál még sokkal nehezebb feladat. Ezt belátja a proletármozgalom, amely a női munkások számára „kedélyes estétet” rendez; a radikális polgári mozgalom, amely, mint pl. a Társadalomtudományi Társaság, teás zsúrokon gyűjti össze női híveit. A nőmozgalom is megtanulta azt, hogy ott kell támadni, ahol a legyőzendő fél a leggyöngébb. Amikor tehát világszerte gyakorlatilag tapasztalta, hogy tudományos megállapításaival csak a legfelvilágosítottabb agyuak értelméhez férhet, agitatorikus működésével pedig csak azokat a legerélyesebbeket nyerheti meg, akik már keresztül tudják törni a nemi uralom féltéséből köréjük vont ezerféle bilincset, akkor a tömegek megnyerésére könnyebb eszközöket kellett keresnie.

Mahomet is megadta már a példáját annak, hogy ügyes próféta nem várja be a hegy megmozdulását. A nőmozgalom az asszonytömeg felvilágosításának lehetőségeit keresve, annak a résnek a tágitásában találta a megközelítés útját, amelyet már a jótékonyaság ütött a nők szervezetlenségén. Minthogy azonban a taktika csak akkor jogos és tisztességes, ha fogásai nem ellenkeznek

a cél szellemével (ellentétben a jezsuita taktikával, amelynél a cél mindent szentesít), a nőmozgalom szóban is, tettben is nyíltan állást foglalt a végcéljait veszélyeztető jótékonyaság ellen f csak hogy az általa nyert fonalon húzta tömegeit mind gyorsabb tempóban a fejlődés meredekein fölfelé.

Az asszony részére az alamizsnaosztás után a szociális jóléti munka a következő fejlődési fok.

Mai társadalmunk megváltoztatásának szükségességét egyrészt azért nem ismerik fél az asszonyok, mert fogalmuk sincsen a társadalom fejlődéséről; az iskolai „minden úgy volt, ahogy van, s azért úgy kell annak mindig maradni” – törvény gondolkodás-bénító hatása alatt állanak.

Ők nem tudnak róla, mert az esztétikai neveléshez nem tartozik annak ismertetése, hogy „nincs egy falat kenyér az asztalunkon, nincs egy darab ruhánk, könyvünk, bútorunk, egyszóval nincs semmink, aminek létrejöttéhez az inséges munkabéreknek, a túlmunkának, a női és a gyermekmunkának kiuzsorázása, az adózás igazságtalanságai és gazdasági életünknek más szennyes bűnei oda ne tapadnának!”

A nővel tehát meg kell láttatni a tényeket és a fejlődés, a változás lehetőségét. S erre a leggyorsabban célra vezető oktatás a társadalmi viszonyok gyakorlati megismertetése. Az asszonyt, aki Spencert, Marxot és Perkins Gilmant „könyvből” nem érti meg, gyakorlati úton kell arra vezetni, hogy magától lázadjon fel: „Ez így nem maradhat”. A „lázításnak” ez az egyetlen formája, amellyel az asszony tömegeket felrázhatjuk és magasabb társadalomszervezési fokra emelhetjük.

Aki egyszer a maga érzelmein át közeledett a megértéshez, annak az értelme sem zárkózik el tovább a teljes megismeréstől. Azokban az országokban, ahol a nők szociális munkája a legelőrehaladottabb (Németország, Anglia), a polgári szociális munkások a jövő felépítésének legfontosabb részét, a szervezkedést érett belátással siettetik.

Így pl. a német Frauenrechtschutzstelfék – ezeknek vezetése fontos szociális női munka – minden tanácsért jelentkező asszonyt szakszervezeti szervezésre buzdítanak, figyelmeztetik jogainak igénybevitelére, utalnak a könyelmű családszaporítás egyéni és társadalmi hátrányaira, a házassalándókat házassági szerződés megkötésére buzdítják stb. stb. Szóval a nővel polgári és egyéni jogai alkalmazását és a hiányzó jogok megszerzését kívántatják meg.

A kapitalisztikus termeléssel járó bajokat hatványozzák a hiányzó szociális törvények ét közintézmények. Ezerszer, láthattuk a nőmozgalom szervezési küzdelmében, hogy az asszonytömegek az ilyen „kijelentéseket” egyáltalában „nem veszik be”. De ha a nyomorúságot gyakorlatban megismertek és aztán magyarázzuk nekik, hogy pl. egyetlen egy törvényjavaslat és annak becsületes keresztülvitele meggátolhatná a lakástúlzsúfolásból eredő tömeggyilkosságot, akkor a törvény hiányára jöttek rá. Logikus kérdésük: „Hát miért nem alkották még meg ezt a törvényt?” Próbálkoznak otthon; férjeikkel, atyáikkal beszélnek a kérdésről és megint a gyakorlat mutatja nekik a saját fejlődésük útját, amely okvetlenül párhuzamos a társadalom természetes fejlődésével.

Csak ha a jogtalan tömeg: a munkás és valamennyi osztálybeli nő közuralki befolyásának hiányából eredő bajokat e hiánynak tulajdonítják már, akkor értek meg arra, hogy a „szociális segítőmunkánál” magasabb társadalom-szervezési munkába fogjanak. A nőmozgalom radikális csapata csak e fejlődési foktól kezdve számíthat ezeknek az asszonytömegeknek az elszánt munkára és minden áldozatra kész együttműködésére.

Ki kell emelnem, hogy az asszonyokkal ezt a hosszú iskolát nem kellene járattunk, ha nem állna mozgalmunk törekvései és a körébe vonandó asszonytömeg közt a férfi, aki a nemi-gazdasági uralom hatalmával légmentesen elzárja az asszonyt. A mesterséges, sokszor erőszakos elszigetelést minden osztály, minden világfelfogás körében konstatálhatjuk.

Különösen feltűnő ez a középosztály és a proletariátus radikális elemei közt. Ha végignézzük a nemzetközi radikális mozgalmak vezetőinek nevein, meglepetéssel látjuk, hogy csak a legkritkább esetben találkozunk női családtagjaik nevével is radikális munkával kapcsolatosan. Jean Jaurès meghurcolják, mert a leánya „klastrom-szellemű”. De minden országok kisebb-nagyobb Jaurèsjeinek feleségei, nővérei, leányai ha nem is apácák, de túlnyomó részben inkább jótékony bazárok listáin, mint a társadalmat alakító munka sorában szerepelnek. És bátran állíthatjuk, hogy átlag sokkal nehezebb ezeket a radikalizmus árményében élő asszonyokat a társadalom javára folyó munkának megnyerni, mint a neutrális környezetből valókat.

Vagy nyíltan reakciószak, vagy adják a fejlődés magaslatán állókat, akiknek közbeeső stációk, mint nőmozgalom és efféle, már túlhaladott álláspont. A szalon-szodalizmus kényelmes zsólyéiban esztétikus pózokban affektálják a nőmozgalom legradikálisabb fázisain való túlfelgyógyulásukat. De „magasabb” fokú meggyőződéseik tetté válásának nyomait hiába keressük.

Nézzük csak a magyar viszonyokat. A radikális nőmozgalom aktív munkásai között a polgári radikalizmus képviselőinek egyetlen női családtagját sem találjuk. Nézzük a szocialista mozgalmat: A vezetők női családtagjait láttuk-e már a közmunkában? E körök asszonyai legfeljebb ha radikális meggyőződésről beszélnek. Tettekben – s szerintünk csak ezek döntenek a valódi világfelfogás elbírálásában – ezek is elmaradtak, körük elfogadottan asszonyos munka- és szórakozáskörében elmerültek, a család egyoldalú túlzott kultuszával telvék. Ezek az asszonyok az emberi szolidaritás elvét ismerik ugyan teóriában, gyakorlati szolidaritásuknak azonban sehol semmi nyoma. A gyakorlati szociális oktatás a társadalmi iskola óvodája, elemije, amelybe belé kell kényszerítenünk az asszonyok összességét, ha feljebb is akarjuk őket emelni.

Méltó felháborodással utasíthatnánk azonban vissza azt az álláspontot, hogy a társadalom legnyomorultabbjai legyenek a szociális viviszekció kísérleti nyulai, ha nem volna módunk arra, hogy az életnek ebben az iskolájában a tanító is jussát kapja úgy, mint a tényleges iskolák tanítói. A nőmozgalom az általa szociális munkára toborzott csapatokat ugyanis nem szabadítja előkészületlenül a „védencekre”. Minden más, szociális munkára toborzó iránytól már ex is élesen megkülönbözteti. A nőmozgalom

a választott munka körének megfelelő közgazdasági, jogi, intézménybeli, higiénikus stb. stb. tudás megszerzésének feltételéhez köti az önkéntes munkát. A különböző felekezetek ügyesen kisajátították a szociális munka jelszavát. Mint ahogy ők a nőkkal szemben mindig óriási előrelátással idejében megelőzik a nőt quantitáé négligeable-nak tekintő liberalizmust és radikalizmust. Persze e jelszó mögé is csak a haladók hanyagsága által folyton növekedő uralmuk megerősítését szolgáló eszközöket bújtatják, mint a fogorvos a foghúzó kabátja ujjába. Ott a szociális munkának nem a reális viszonyok megismertetése, hanem a nyomorultaknak mennyei elégtétellel való vigasztalása, tehát a segítő és a segített fellázadásának csillapítása a cél. Ez ellen a nőmozgalom által szervezett szociális munkások felvonulása feltétlenül hatásos ellenszer.

Végül azon vitatkozhatnánk: egyáltalában szabad vagy kell-e mindaz, amit szociális munkának ajánlunk. Itt minden radikalizmus, akár a nőmozgalomé, akár másé, kénytelen az „átmeneti feladatok” teljesítésének szükségét felismerni.

Amíg minden belátása ellenére még a legradikálisabb férfi is borraival támogatja a pincér, a villamos kalauz, a borbélyegéd alamizsnaelfogadási hajlamát, addig senkinek sincsen joga az alamizsnaadáson felül álló, szervezett szociális munkát antiszociális tettek bélyegezni. Ez a munka az emberi szolidaritás fejlesztésére, jelenlegi társadalmi viszonyaink megváltoztatása szükségességének megismertetésére fontos. Ama tömeg részére, amelyet nem találunk még késznek arra, hogy a küzdelem exponáltabb, magasabb veszedelmeknek kitett, meggondolás és személyi aggodalom nélkül teljesítendő áldozatokat is igénylő helyeire kilépjenek.

A társadalomnak is, mint a beteg testnek, műtétet végző, komplikált gyógymódokat kigondoló és alkalmazó orvosokra, de olyan ápolókra is szüksége van, akik a gennyest sebet kimossák, a felmetszendő részeket előzőleg megtisztítják, az ágy ráncait kisimítják, szóval végzik: nem a gyógyítás döntő munkáját, de ennek nélkülözhetetlen mellékmunkáit. De amint nem ápoló a galíciai kórházak tanulatlan, piszkos zsidólegénye, aki ápolatlan szakállába mormolt héber imával véli gyógyítani a szerencsétlen páciens, úgy a társadalom gyógyítását nem mozdítják elő az égi malasztal dobáló „szociális munkások”. A beteg embernek és a beteg társadalomnak egyaránt tanult, éber, figyelmes ápolókra van szüksége a hivatott és hivatásos orvosok mellett.